

Preek zondag 22 augustus 2021

Maartenskerkgemeente

Lezingen: Deut. 10, 12-22 , Matt.5, 7 en Lukas 10, 25-37

Teun kruijswijk Jansen

Gezegend de barmhartigen want zij zullen barmhartigheid ondervinden.

Wat een beloftevolle en tegelijk vlijmscherpe woorden zijn dit!

Zeker in een week waarin we in de westerse wereld de beelden uit Afghanistan en Haiti dagelijks meekreeg.

Haïtianen in het aardbevingsgebied kijken de wereld en wie hun land leiding proberen te geven, wanhopig aan.

Angst voor terreur en onderdrukking doet een groot deel van de Afghaanse bevolking sidderen en beven.

En als een boemerang slaat die angst naar ons terug met de vraag of en wie wij op willen nemen in ons land.

We hoeven hier vanmorgen de politieke verantwoordelijkheid niet te beoordelen. Wel de inspiratie, uitnodiging en verantwoordelijkheid die het evangelie ons geeft.

En dan lopen we, als vanzelf, op tegen de dubbelheid in onze cultuur, die ook in onszelf huizen kan.

Dat kan zijn dat wie ons vreemd is zoveel als mogelijk buiten de deur zien te houden.

Begrijpelijk(er)wijs niet iedereen kan hier opgevangen worden.

Maar er is iets vreemds en paradoxaals: als atleten zoals Sifan Hassan en Abdi Nageeye voor Nederland medailles binnen halen, lijken we ineens vergeten dat zij niet zo lang geleden asiel moesten aanvragen en eindeloos wachten of ze toegelaten zouden worden.

Ze werden toen als verlegen jonge mensen door warmhartige landgenoten die wat in hen zagen opgevangen.

Ons land is diep doordrenkt van iets dat heet: marktdenken en profijtbeginsel. Dat betekent: *Jij komt voor mij alleen in beeld als jij voor mij iets kan doen dat mij helpt en groter gaat maken.*

Ja.. en als we zo gaan denken en leven, glijden we met elkaar in onze samenleving uit, als er een beroep op ons wordt gedaan door machteloze mensen die langs de rand van de wereldwijde weg liggen en op dat moment niets te geven hebben dan hun menselijkheid.

U voelt al wel aan dat de gelijkenis van vanmorgen dwars staat op zoiets als *marktdenken of profijtbeginsel!*

Wat zegt die gelijkenis ons?

We kijken naar het schilderij voor op de orde van dienst:

Vincent van Gogh was toen hij dit schilderde een half jaar opgenomen in een psychiatrische kliniek.

Hij kon er dus niet op uit trekken om te schilderen.

Zijn broer Theo stuurde hem toen regelmatig afbeeldingen van kunstwerken die hij dan als inspiratiebron kon gebruiken.

Daarbij was ook een schilderij van de barmhartige Samaritaan van Delacroix. Vincent schilderde dit doek toen ook, zij het gespiegeld en met andere kleuren.

Hij heeft van de barmhartige Samaritaan een zelfportret gemaakt, karakteristiek met rode baard en gebogen neus.

De schilder gebruikt voor deze figuur kleuren die de *Messias* symboliseren: het wit van de tulband staat voor zijn zuiverheid, het rood van de fez is zijn bloed dat zou vloeien voor de mensheid, het goud van de mantel zijn koninklijke waardigheid en het blauw van de broek de verbinding die hij legt tussen hemel en aarde.

De Samaritaan tilt het slachtoffer – dat volgens het verhaal van Jezus bij een roofoverval halfdood langs de kant van de weg was gedumpt – op zijn rijdier.

Je ziet hoe hij daarvoor zijn hele lichaam inzet; zijn wil om te helpen druipt eraf. Hij geeft zich helemaal!

priester en leviet passeren in de verte als kleine mensen.

Opmerkelijk is hoe Van Gogh de weerstand, die de barmhartige moet overwinnen, heeft weergegeven. De grove toetsen waarmee hij de bergen, die boven hem en het slachtoffer uittorenen, heeft geschilderd, drukken als het ware op beide figuren. Zo ziet de schilder zichzelf: als iemand die tegen alle druk in anderen barmhartigheid wil bewijzen.

Nu het verhaal zelf: Er ligt iemand gemolesteerd op straat.

Een priester komt langs op weg naar de tempel, en... hij kijkt weg.

Dan een leviet, zeg maar de technisch assistent van de priester bij de offerdienst, ook die gaat voorbij... Wie komt dan?

Drie is een heilig getal in de Joodse traditie. Priester, Leviet... Israëliet.

De joodse hoorder verwacht: nu komt er een gewone Israëliet. Maar wie komt opeens om de hoek van het bergpad, en kijkt *wel* om naar het slachtoffer? Een Samaritaan!

Een pijnlijke wending: Samaritanen deugen niet, dat weet iedere Jood. Ze lappen de wet van Mozes in een aantal opzichten aan hun laars, en plaatsen hun tempel op de berg Gerizim, boven die van Jeruzalem.

Dit doet de hoorder dus zeer! Als gewone Israëliet staat hij opeens aan de verkeerde kant in dit verhaal.

Aan de kant van alle Israëlieten die wegstaren tegenover die ene Samaritaan die helpt. Het verhaal stelt de hoorder, u en mij de vraag: ben jijzelf eigenlijk wel beter dan die priester en die Leviet, of ben je net zo goed een 'wegkijker'?

Zijn wij als het erop aankomt ook zo, en is het niet een klein wondertje als mensen niet wegstaren, en doen wat er gedaan moet worden?

De Samaritaan ziet en wordt geraakt. Dat is het hoogtepunt van het verhaal. Jezus gebruikt een bijzonder Grieks woord, dat bijna niet te vertalen is.

Letterlijk staat er zoiets als: geraakt zijn tot in je ingewanden. Wij zeggen dan: 'je werd er beroerd van', of 'je maag draaide erbij om'. (Daarbij moet ik denken aan de verschrikkelijke beelden deze week van vluchtelingen die zich vast klampten aan een opstijgend vliegtuig.)

In het Nieuwe testament wordt dit woord steeds gebruikt voor Jezus of God. Maar alleen hier voor een gewoon mens die geraakt is door het lot van een ander, en daarnaar ook doet.

Die innerlijke geraaktheid maakt dat die gewonde en de Samaritaan voor elkaar worden wat ze eerder nog niet waren: elkaars naasten.

Niet de eerste verbondenheid als familiegevoel of vriendschap maakt je dus tot naaste, maar de barmhartigheid. De basis voor wat in onze traditie 'naastenliefde' is gaan heten.

We leven in een tijd die ons kan bedrukken: we zien en weten in een bepaald opzicht teveel, en de mogelijkheden van de mensheid om beter in de schepping als mens en dier te leven worden vaak veel te weinig benut.

Het geheim van de zaligsprekingen is dat onze bedrukte wereld volkomen omgekeerd wordt!

Ook onze wanhoopsgedachten moeten eraan geloven....

We zijn namelijk in het Leerhuis van Jezus.

Zijn klas gaat alle perken te buiten, hij is omringd door een mensenmassa die niemand tellen kan, ergens in een verlaten achterland.

Dit leerhuis heeft een hoogte, een breedte en een diepte die ons bevattingsvermogen volkomen te boven gaat.

Hier is het zo wijd, dat wij, bekrompen en benepen mensen, volkomen in ademnood raken en beginnen te duizelen.

Zo weids en ruimhartig kan alleen *God* zijn, die ons met oneindig geduld uitnodigt binnen te gaan in de oneindige wijdte van het leven: het leren kijken met Gods gunnende blik.

Jezus kijkt zijn leerlingen aan en ziet in hen onvoorstelbare mogelijkheden.

Hij ziet mensen die teder zijn en gunnend,
mensen die bewogen door barmhartigheid.

Die het niet kunnen aanzien dat mensen, vrouwen, meisjes, kinderen, mannen, diep ver-ontrecht worden, geen eigenheid gegund, geen plek om hun hoofd in vrede neer te leggen.

Hij ziet hen die zonder pretenties zijn.

Hij ziet hen die huilen van verdriet omdat ze alles verloren hebben,
zij die zachtmoedig zijn en van wijken weten..

en hen die ongeneeslijk zich inzetten voor gerechtigheid,
wat ze veel kost meestal, soms hun leven...
Mensen gelouterd tot in hun hart..
God laat hen in Jezus delen in zijn liefde.

Toen Jezus al die mensen voor hem gezien en benoemd had, kon hij zijn ogen niet geloven.

In heel die ontelbare mensenmenigte waren al Gods kinderen aanwezig, ook wij.
Hij zag onze armoede, ons verdriet, ons verlangen, onze zachtheid, ons zuivere hart,
ons werken aan vrede.

Hij ziet ons en kijkt het beste in ons naar voren, en hij weet het zeker, want hij ziet het: dit is het rijk van God.

Hier breekt Gods koningschap door, dit heil is niet te keren.

Na dit begin.. kunnen *wij* niet meer terug...

Wij worden het zout van de aarde, het licht van de wereld.

Wij houden op met de wet van het profijtbeginzel,

wij oordelen niet meer over elkaar, en laten onszelf niet meer buiten schot.

Wij lopen verder mee dan ons gevraagd wordt.

Liefde en dankbaarheid om die gave en opgave laten wij toch niet meer los, dwars tegen alles in wat ons bedrukken kan.

Gezegend de barmhartigen want zij zullen barmhartigheid ondervinden.